

કિતાબોં ઔર મેલોં કે હીચ યુવા પીઢી

મહારાષ્ટ્ર ઔર તમિલનાડુ મને પુસ્તકાલયોને કામ કો ગંભીરતા સે લિયા ગયા ઔર ઇન દોનોં રાજ્યોને શિક્ષા કા સ્તર કાફી બેહતર હૈ।

એવ્યાપક કે આગમન કે સાથ પુસ્તક મેલોનો કા સિલસિલા બીજું હો ગયા હૈ। ફિલહાલ દિલ્લી મેં વિશ્વ પુસ્તક મેલા શુરૂ હુआ હૈ। અગલે દો-તોન મહીનોને મેં કોલાકાતા, મુંબઈ, બેંગલૂરુ, ચેન્નાઈ, હૈદરાબાદ, પટણ ઔર પુરુષેશ્વર મેં હોને વાળે પુસ્તક મેલોને મેં પીડી-ભાડ દિદ્ધાઇ દોગો। ઇન પુસ્તક મેલોને મેં આતે વાલી પીડી સે હમ યદું અંદાજ લગા સકતે હોએ હૈએ કે સમાજ મેં કિતાબોની લોકપ્રિયતા એક ખાસ-વર્ગ તક સીમિત હૈ યા ઓંબ હર તબકે કે લોગોને ઇસકા રૂજાન બઢું રહ્યા હૈ?

પિછોને દંશકોને મેં ઇંટરનેટ કે બેતહાસા વિસ્તારને કે બાદ રહ્યા થાણા બઢું રહ્યી થી કે અબ જબ જ્ઞાન તથા મનોરંજન કે સખી સ્નોટ ઇંટરનેટ પર વિનુલ માત્રા મેં ઔર મુફત મેં ઉપલબ્ધ હોએ હૈએ તો શાયદ કિતાબોની દુનિયા લુચ હો જાએણી। કિંડલ તથા અન્ય ઈ-બુક્સ કે આને સે યહ

અંદાજ લગાયા જાને લગા થા કે લોગ અબ કિતાબે ખરીદાન ઔર લાઇબ્રેરી જાના બંદ કર રહેણી। કિતાબેં અબ સ્પાટફાન ઔર ટેબલેટ પર પઢ્યો જાએણી। યુરિસચ્ય કપની અમેરિકા મેં કિતાબ પઢને કી આદત કે બારે મેં 2011 સે હી સર્વેક્ષણ કરતી હોએ હૈ। 2018 મેં ઇસને અમેરિકા નાગરિકોને પૂછા કે ઉન્હોને પિછ્યોએ એક સાલ મેં ક્યા પઢા ઔર કેસે પઢ્યું? 2 માલ્યમ પડ્યા કે 74 પ્રતિશત અમેરિકિયોને કોઈ ન કાફી કિતાબ પઢી થી। છીની હુએ કિતાબેં અબ ભી સબ્સે જ્યાદા લોકપ્રિય હૈ ઔર 67 પ્રતિશત અમેરિકી લોગોને કેમ એક છીધી હુંબુક કિતાબ પઢી થી। ઇસકી તુલના મેં ઈ-બુક્સ ઔર આંડિયો બુક્સ પઢને વાલે ક્રમશ: 26 ફીસટી ઔર 18 પ્રતિશત થી। પુસ્તક પઢને કી આદત કે પીછે અનેક ક્ષેત્રીય, સાંસ્કૃતિક ઔર અધ્યાત્મિક કારણ હોતે હોએ હૈએ, કિંતુ અમેરિકા કે ઉદાહરણ સે સંકેત મિલતું હૈ કે વિકાસિત સમાજોને મેં અભી ભી છીધી હુંબુક કિતાબોને જાઓ મેં અપને દમખ્યામ સે ખાડી હોએ હૈ।

ભારતીય યુવાઓને કે કિતાબેં પઢને કી આદત ઘટ રહી હૈએ બઢું રહ્યી હૈ, ઇસ પર વિચારકરને સે હુદાય યદું જાનના જરૂરી હોણા કે આખિર હયરે યુવા ફુસ્તત કે સમય મેં ક્યા કરતે હોએ હૈ? ભારત મેં 13 સે 35 વર્ષ કે યુવાઓની આબાદી કિરણ 47 કરોડું હૈ, જિસમેંસે 34 કરોડ સાક્ષર હૈ। ઇન યુવાઓની દિનચર્યા કો ગૌર સે દેખેણે, તો પાણે કે બેઝેજારીને કારણ જ્યાદાતર યુવા 'યાદમ પસ' કરને મેં લગે રહેતે હોએ હૈએ! એક બડા વર્ગ મોબાઇલ પર બાતચીત કરતે હુએ દિદ્ધેગા। ચાય ઔર પાણ કી દુકાનોને પર અંકસર યુવાઓને ઝુંડ મિલેણે, જો ગપ્પાબાજી મેં વ્યસ્ત હોતે હોએ હૈએ! બહુત કંપ એસ નોંજવાન મિલેણે, જિનકે હ્યાથ મેં કોઈ કિતાબ, પત્રિકા યા અખબાર હો ઔર વે જેસે પઢું હોએ હોએ!

પિછોને 25 વર્ષોને જો તેજ અર્થિક બદલાવ આએ હોએ, ઉસને હમારી સમૂચી સામાચિક સંરચના ઔર

હરિંશ ચુરુંદી
ડાયરેક્ટર, વિંટેજ

લાઇબ્રેરિયોનો કી ઇમારતે જર્જર હો ચુકી હૈએ, કિતાબે બહુત પુરાની ઔર અપટનીય હો ગઈ હૈએ ઔર લાઇબ્રેરી સ્ટાફ કોણ જિંડા રહેને લાયક વેતન મિલ પતા હૈ। કુછ લોગ યહ તક રહ સકતો હોએ હૈએ કે વેંટાનેટ ઔર ગૂગલ સર્ચ સે કોઈ ભી સુચના પ્રાપ્ત કર સકતો હૈએ, ઇસલીએ અબ લાઇબ્રેરિયોની જરૂરત નહીં। કિંતુ હસી હદ તક મેં દમ હૈએ, કિંતુ દુનિયા ને આંદી તક ઇંટરનેટ ઔર ગૂગલ સર્ચ કોણ કિતાબોને કે વિકલ્પ કે રૂપ મેં પૂરી તરફ સ્વીકારન નહીં।

કિતાબેં પઢને કી આદત કો લોકપ્રિય બાનેને કેલિએ જરૂરી હોણા કે લોગોનો ભારતીય ભાષાઓને જ્ઞાન-વિજ્ઞાન, સહિત્ય, કલા-સંસ્કૃતિ, સમાજ વિજ્ઞાન, નિવીકરણ, ઇતિહાસ આડિ સે જુડે રોચક વિષયોને પર પ્રકાશિત ઉચ્ચ સરીરી પુસ્તકોને સસ્તે દમ પર ઉત્તુલચ કરાઈ જાએ। દૂસરી ઓર હેમેં અપને પુસ્તકાલયોની મૌજૂદા હાલત પણ મી તુંત્ર ધ્યાન દેના હોણા। 2006 મેં નિયુક્ત રાષ્ટ્રીય જ્ઞાન આંગ્યો (સેમ પિત્રોદા કોનીશન) કી સિફારિયો પર રાષ્ટ્રીય લાઇબ્રેરી મિશન કે સ્થાપના 2012 મેં હોએ, કિંતુ ઉત્તે પાસ સમુચ્ચિત વિત્તીય સંસાધન નહીં હોએ, રાષ્ટ્રીય લાઇબ્રેરી મિશન કી વેબસાઇટ પર કરેબ 5,352 પબ્લિક લાઇબ્રેરી પંજીકૃત હોએ હૈએ। ઇનમેંસે 919 મહારાષ્ટ્ર મેં, 833 પરિચમ બંગાલ મેં, 527 ગુજરાત મેં ઔર 523 કેરલ મેં હોએ, ઉત્તર પ્રદેશ સે સિર્ફ 46 પબ્લિક લાઇબ્રેરી કા પંજીકૃત હોણે ચિંતા કા વિષય હૈ। રાજ રામોહાન રાય લાઇબ્રેરી ફાઉન્ડેશન પબ્લિક લાઇબ્રેરિયોનો મૈન્યુચાંગ ગ્રાંટ દેતા હૈએ। ઇસ ફાઉન્ડેશન દ્વારા વર્ષ 2016 મેં 22,772 લાઇબ્રેરિયોનો કો 53 કરોડ રૂપે કા અનુદાન દિન ગયા। લાઇબ્રેરીયોને કે મિલને વાલી હી વિચારણ કા કમી કરાઈ જાએ।

યુવા પીડી મેં કિતાબ પઢને કી આદત કો લોકપ્રિય બાનેને સબસે મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા કેંદ્ર ઔર રાજ્ય સરકારોને કી હૈએ, જિસમેં જ્યાદાતર સરકારોને અસફલ હોએ હૈએ। અપવાદ કે રૂપમેં મહારાષ્ટ્ર ઔર અતિમિલનાડુ કી રાજ્ય સરકારોની નામ લિયા જાએ સકતા હૈએ, જિંદોને કાનૂન બનાકર જિલ્લા, તહસીલ ઔર તાલુકા સ્તર પર પબ્લિક લાઇબ્રેરિયોને સંચાલન કી જિંદારા અપને ઊપર લી હૈએ। નોંધનાન શિક્ષા કે ક્ષેત્ર મેં ઇન દોનોં રાજ્યોની જીવનિયોનો પદ્ધતિ હોએ હૈએ।

(યે લેખક કે અપને વિચાર હૈ)

વિચારક : ડૉ. શીનિવાસ